

Nr 129

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Försvarets fastighetsfond

Arméns delfond

1:o) **Vissa markförvärv för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 9) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1955/56 beräkna ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 109 (punkt 1, s. 3—18 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 18 februari 1955) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 4 200 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Norling* och *Helmer Persson* (I: 430) och den andra inom andra kammaren av herr *Senander m. fl.* (II: 536), i vilka hemställts, att riksdagen, under uttalande av att det befintliga pansarskjutfältet i Ravlunda i enlighet med ortsbefolkningens önskemål snarast möjligt avvecklas, måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 109, punkt 1, Vissa markförvärv för armén,

dels en inom första kammaren av herrar *Karl Persson* och *Gustaf Elofsson* väckt motion (I: 429), vari hemställts, att riksdagen avslår punkt 1 i Kungl. Maj:ts proposition nr 109 om utvidgning av Ravlunda skjutfält och att ny utredning verkställs, varvid även överväges lämpligheten av gemensamt övningsfält för pansarvapnen i södra och mellersta Sverige,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Kristensson* i Osby och *Netzén* väckt motion (II: 530), vari hemställts, att riksdagen beslutar avslå Kungl. Maj:ts begäran om ett investeringsanslag av 4,2 miljoner kronor under titeln Vissa markförvärv för armén för budgetåret 1955/56 och i stället hos Kungl. Maj:t hemställer om en förnyad utredning om pansarvapnets skjutfält och möjligheter att finna områden, som bättre än Ravlundafältet svarar mot moderna krav.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 536, I: 429 och II: 530.

Utvidgning av Ravlunda pansarskjutfält. Departementschefen har till en början något redogjort för de krav som ur militär synpunkt bör uppställas på ett för moderna stridsvagnar användbart pansarskjutfält. Departementschefen har därvid framhållit, att fältet icke får ligga på för stort avstånd från vederbörande truppförbands förläggningsplats. Om möjligt bör det ligga inom ett avstånd av 10 mil från förläggningsplatsen för att alltför tidsödande och kostnadskrävande förflyttningar skall kunna undvikas. Fältet måste vidare vara betryggande ur säkerhetssynpunkt. Riskområdets storlek är avgörande för hur stort fältet bör vara. Vid förläggning utan anslutning till något vattenområde bör fältet ha minst 2,5 mils längd och 2 mils bredd. Därest riskområdet förlägges över vatten kan det erforderliga markområdet minskas avsevärt såväl i djupled som i sidled. Fältet bör dock medgiva uttagande av skjutavstånd mot mål på land av minst 2 000 meter ävensom tillåta gruppering i sidled och ge möjlighet att verkställa framrykning från utgångsgruppering. Slutligen bör terrängen vara omväxlande och i huvudsak lättframkomlig för bandfordon. Marken bör icke vara stenbunden och risken för skogsbrand bör vara begränsad. Vid skjutfält som gränsar mot vatten bör fiske och sjötrafik icke förekomma i större utsträckning inom riskområdet.

Det nuvarande skjutfältet för Skånska pansarregementet vid Ravlunda uppfyllde de militära krav som år 1943, då fältet anskaffades, uppställdes på ett pansarskjutfält. Sedan regementet numera tillförts den nya långskjutande centurionstridsvagnen medgiver emellertid skjutfältet icke längre uttagande av tillräckliga skjutavstånd på land, vartill kommer att fältet icke heller i erforderlig utsträckning tillåter gruppering i sidled och skjutning under framrykning. Fortifikationsförvaltningen har därför föreslagit att det nuvarande skjutfältet skall väsentligt utvidgas.

För att få förslaget så allsidigt belyst som möjligt har yttranden inhämtats från länsstyrelsen i Kristianstads län, skogsstyrelsen, Samfundet för hembygdsvård, Svenska naturskyddsföreningen samt försvarets fastighetsnämnd. Genom länsstyrelsens försorg har härjämte vid två tillfällen särskilda möten anordnats för att bereda ordsbor och representanter för kommuner m. fl. tillfälle att framföra sina synpunkter. Länsstyrelsen har i sitt yttrande förklarat att styrelsen ej vill motsätta sig en utvidgning av skjutfältet i enlighet med vad som föreslagits av fortifikationsförvaltningen, ehuru länsstyrelsen framhåller att stora civila intressen därvid uppoffras. Skogsstyrelsen har förklarat att hinder ur skogsvårdssynpunkt ej föreligger mot att fältet utvidgas. Samfundet och naturskyddsföreningen har i sina yttranden föreslagit att en utredning verkställas om möjligheterna att flytta skjutfältet till annan

ort. Jämväl representanter för de av utvidgningsförslaget närmast berörda kommunerna har föreslagit att skjutfältet ersättes av ett nytt sådant fält, beläget på annan plats. Försvarets fastighetsnämnd slutligen tillstyrker utvidgningsförslaget. Nämnden, som har en sådan sammansättning att såväl militära som civila intressen är representerade, har bland annat till uppgift, att, då fråga uppkommer om förvärv av större markområden för försvaret, utreda förvärvets lämplighet och därvid även tillse att civila synpunkter på markens eventuella användning beaktas.

Beträffande möjligheterna att förlägga skjutfältet till annan plats har ingående undersökningar gjorts genom arméstabens försorg. För resultaten av dessa undersökningar har närmare redogjorts i fastighetsnämndens yttrande. Av redogörelsen framgår att sedan 1938 ett mycket stort antal områden såväl i Skåne som i angränsande landskap undersökts. De områden, som undersökts i de inre delarna av landet, har visat sig olämpliga bland annat med hänsyn till de mycket stora markområden, cirka 50 000 hektar, som i så fall ur säkerhetssynpunkt måste inköpas. Dessa områden genomkorsas dessutom av vägar och järnvägar, varjämte marken, i de fall den icke består av myr- och mossmark, är mycket stenbunden och olämplig för bandfordon. Fastighetsnämnden har i sitt yttrande uttalat, att de gjorda undersökningarna visar att Ravlunda är det enda för pansarskjutning lämpliga området i sydligaste Sverige. Nämnden har således kommit till samma uppfattning som dåvarande departementschefen givit uttryck för i samband med förvärvet av det ursprungliga skjutfältet. Föredragande departementschefen delar helt denna uppfattning. Några skäl att vidtaga ytterligare undersökningar om möjligheterna att förlägga skjutfältet till annat område anser departementschefen icke föreligger.

Från olika håll har framhållits att den föreslagna utvidgningen innebär ett djupt ingrepp i förhållandena i bygden och medför att åtskilliga personer måste lämna sina boplatser och yrken. Inom utvidgningsområdet är för närvarande mantalsskrivna 48 personer, av vilka 36 i Knäbäcks by. Länsstyrelsen har under hösten 1954 anordnat två sammanträden med ordsbor och representanter för av utvidgningen berörda kommuner m. fl. Vid dessa möten har även fastighetsnämnden närvarit. Nämnden har därvid ansett sig kunna konstatera att fiskarena i Knäbäcks by med tillfredsställelse ser fram mot tidpunkten för inlösen av deras fastigheter. Däremot torde övriga fastighetsägare icke vara villiga att frivilligt avstå från sin egendom. Nämnden anser dock att ur sociala synpunkter några vägande skäl mot utvidgningsförslaget icke kan andragas. Departementschefen ansluter sig till denna uppfattning. Hade skjutfältet förlagts till annan plats än Ravlunda skulle enligt departementschefens mening olägenheterna ur social synpunkt säkerligen ha blivit väsentligt större.

Inom det nuvarande skjutfältet finns områden med ovanligt vacker och säregen natur. De av fortifikationsförvaltningen nu till förvärv föreslagna

områdena är däremot icke lika värdefulla ur naturskyddssynpunkt. Fasttighetsnämnden anser sig efter sina besök vid Ravlunda kunna konstatera att de ojämförligt vackraste partierna redan befinner sig inom skjutfältets gränser. Samma uppfattning har Skånes naturskyddsförening givit uttryck åt i sitt i det föregående återgivna yttrande till Svenska naturskyddsföreningen. Några ur naturskyddssynpunkt omistliga värden torde därför icke gå förlorade om områdena införlivas med skjutfältet. Departementschefen vill i detta sammanhang erinra om att föredragande departementschefen i propositionen 1943: 302 uttalade att ett militärt utnyttjande av området icke behövde medföra, att dess säregna karaktär spolierades. Vidare framhöll han att man vid ett militärt förvärv av området kunde räkna med att detta jämväl i framtiden komme att få bibehålla sin karaktär av hedlandskap medan det i annat fall måste vara en tidsfråga när de öppna vidderna ändrat karaktär genom skogsplantering eller när området tagits i anspråk för villabebyggelse. Departementschefen anser sig kunna konstatera att erfarenheterna från de gångna tio åren sedan skjutfältet anskaffades bestyrkt att de främst från naturskyddshåll framförda farhågorna att den säregna naturen skulle spolieras visat sig betydligt överdrivna. Om det nu föreliggande förslaget till utvidgning genomföres kan de ömtåligaste delarna av nuvarande fältet ytterligare skonas genom att större möjligheter skapas att förlägga övningar till mera oömma delar av området. — Inom utvidgningsområdena finnes inga fasta fornlämningar. De byggnader inom områdena som äger kulturhistoriskt intresse bör om möjligt bibehållas. De regler, som hittills tillämpats beträffande värden av det nuvarande skjutfältet, bör även gälla för skötseln av de nya områdena. Möjligheterna att utnyttja skjutfältet som fritidsområde är icke alltför begränsade. Under sommarmånaderna äger nämligen skjutningar rum i mindre omfattning än under andra tider av året, och som regel pågår skjutningar icke alls under veckohelgerna.

Ur militär synpunkt är det, fortsätter departementschefen, av vital betydelse att det framlagda förslaget till utvidgning av Ravlundafältet genomföres. Någon effektiv skjututbildning med den nya stridsvagnsmaterielen torde eljest icke kunna anordnas. Någon möjlighet att förflytta skjutfältet till annan plats inom sydligaste Sverige finns såsom förut framhållits icke. Såsom vidare framhållits tidigare kan ur sociala synpunkter eller ur naturskyddssynpunkt några vägande skäl mot utvidgningen icke anföras. Den föreslagna utvidgningen bedömes tillfyllest för tillgodo-seende av nu kända eller skönjbara krav på ett pansarskjutfält. Departementschefen föreslår därför att det nuvarande skjutfältet utvidgas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag.

Såsom förut nämnts har i årets statsverksproposition under förevarande anslag beräknats ett belopp av 3 500 000 kronor för nästa budgetår. Av nämnda belopp har 3 400 000 kronor avsetts för genomförandet av utvidgningen av Ravlunda skjutfält. Beräkningen grundade sig på en av fortifi-

kationsförvaltningen överslagsvis gjord uppskattning av medelsbehovet. Sedan detaljvärderingar numera utförts räknar ämbetsverket med en något högre kostnad eller totalt 4 100 000 kronor.

Oförutsedda utgifter. Under senare år har som regel ett särskilt belopp beräknats för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. I de fall där expropriation måste tillgripas kan det inträffa att den fastställda expropriationsersättningen överstiger det vid anslagsberäkningen uppskattade värdet av expropriationsföremålet. Dessutom kan prisstegringar inträffa under den ofta ganska långa tid som förflyter innan förvärvet kan genomföras. Genom att särskilda medel anvisats för att möta oförutsedda utgifter har det i många fall blivit möjligt att undvika att varje brist i en anslagspost för markförvärv måste föranleda särskilt riksdagsäskande. Liksom hittills varit fallet bör vidare de för oförutsedda utgifter anvisade medlen kunna i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall utnyttjas för att bestrida kostnader för smärre kompletteringar av fastighetsbeståndet. Departementschefen föreslår att för detta ändamål anvisas 100 000 kronor för nästa budgetår.

Det sammanlagda medelsbehovet för här avsedda markförvärv skulle enligt departementschefens beräkningar alltså uppgå till (4 100 000 + 100 000 =) 4 200 000 kronor.

Utskottet vill erinra om att det nuvarande skjutfältet för Skånska pansarregementet inköptes genom beslut av 1943 års riksdag. Det visade sig emellertid snart, att fältet i sin nuvarande omfattning var för litet. Redan år 1949 framfördes krav på att fältet skulle utvidgas för att tillgodose de ökade krav på övningsterräng, som den snabba tekniska utvecklingen medfört. Genom att regementet numera tillförts de långskjutande centurionstridsvagnarna har behovet av utvidgning ytterligare skärpts. För att åstadkomma en effektiv skjututbildning med denna nya stridsvagnsmateriel har det ansetts ofrånkomligt, att övningsfältet utvidgas. Ett alternativ härtill är emellertid, att skjutfältet förlägges till annan ort.

I motionerna I: 429 och II: 530 har sistnämnda alternativ föreslagits skola tagas under närmare övervägande. Såsom departementschefen framhållit ha genom arméstabens försorg ingående undersökningar verkställts beträffande möjligheterna att förlägga skjutfältet till annan plats inom Skåne eller inom angränsande landskap. Därvid har emellertid icke framkommit något annat område, som visat sig lämpligt och användbart såsom pansarskjutfält. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att de omfattande rekognosceringar, som i angivna syfte gjordes i samband med det ursprungliga skjutfältets förvärvande beträffande ett stort antal områden såväl inom Skåne som i angränsande län, ledde till samma resultat. Utskottet anser sig icke nu böra föreslå, att ytterligare sådana undersökningar vidtagas.

Det har motionsvis gjorts gällande, att Ravlundafältet även i sitt utvidgade skick icke kommer att motsvara de krav, som, med hänsyn till den allt fortgående tekniska utvecklingen, måste kunna ställas på ett modernt pansarskjutfält. Utskottet vill med anledning härav hänvisa till att de militära myndigheterna bedömt den föreslagna utvidgningen tillfyllest för tillgodoseende av nu kända eller skönjbara krav på ett pansarskjutfält.

Det har framhållits, att den föreslagna utvidgningen skulle medföra, att åtskilliga personer nödgas lämna sina boplatser och yrken. Inom utvidgningsområdet äro mantalsskrivna 48 personer, av vilka 36 i Knäbäcks by. Utskottet finner denna invändning vägande men vill i likhet med departementschefen framhålla, att, om skjutfältet förlagts till annan plats än Ravlunda, olägenheterna ur social synpunkt säkerligen hade blivit större. Det kan härvid erinras om att av de 23 fastigheterna i Knäbäcks by 14 bebos året runt, medan återstoden blott utnyttjas som sommarbostäder.

Mot det framlagda projektet har från flera håll — jämväl i de föreliggande motionerna — rests invändningar ur naturskyddssynpunkt. Av Skånes naturskyddsförenings yttrande i ärendet framgår emellertid, att de delar av området, som ur nämnda synpunkt äro mest värdefulla, redan befinna sig inom det nuvarande skjutfältet och att hittillsvarande erfarenheter givit vid handen, att tidigare uttalade farhågor för att naturen skulle utsättas för förstörelse i olika avseenden visat sig ogrundade. Såsom departementschefen framhållit skulle genom den föreslagna utvidgningen de ömtåligaste delarna av det nuvarande fältet kunna ytterligare skonas genom att större möjligheter skapas att förlägga övningar till mera oömma delar av området.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att föredragande departementschefen i samband med det ursprungliga förvärvet av ifrågakvarande skjutfält anförde, att ett militärt utnyttjande av det till skjutfält föreslagna området ingalunda behövde medföra, att dess säregna karaktär spolierades. Den avskildhet, som hittills präglat dessa trakter, komme visserligen åtminstone tidvis icke att förefinnas i och med att pansarförband toge terrängen i besittning. Fornlämningarna komme emellertid att respekteras och skyddas, varjämte hela området utmed Verkeåns dalgång — den ömtåligaste delen av denna trakt — avsåges skola lämnas oberört. Utskottet förutsätter, att någon ändring icke vidtages i nu gällande regler, enligt vilka den s. k. Havängsdalen, som för närvarande till största delen är utarrenderad och där den mest särpräglade naturen finnes, skall lämnas orörd av militär verksamhet.

Utskottet förutsätter vidare, att liksom fallet är för det nuvarande skjutfältet även för det nya utvidgningsområdet bestämmelser meddelas, som i görligaste mån tillgodose naturskyddsintresset. Givetvis böra förefintliga byggnader av kulturhistoriskt intresse om möjligt bibehållas.

Efter ingående överväganden har utskottet funnit sig böra tillstyrka,

att Ravlunda skjutfält utvidgas i enlighet med departementschefens förslag. Härav följer, att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna.

Kostnaderna för utvidgningens genomförande ha uppskattats till totalt 4 100 000 kronor. Mot de till grund härför liggande beräkningarna har utskottet icke något att invända.

Såsom departementschefen erinrat har under senare år ett särskilt belopp beräknats för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. Utskottet tillstyrker, att för arméns del 100 000 kronor anvisas för detta ändamål.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 430 och II: 536 samt I: 429 och II: 530, till *Vissa markförvärv för armén* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 4 200 000 kronor.

Marinens delfond

2:o) **Vissa markförvärv för marinen.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 16) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1955/56 beräkna ett investeringsanslag av 250 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 2, s. 19 och 20) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

Förvärv av mark för förrådsanläggning för Stockholms kustartilleriförsvär. Departementschefen föreslår att 100 000 kronor beräknas under förevarande anslag för inköp av mark för ifrågavarande förrådsanläggning. Inköpet avses även skola omfatta vissa byggnader, vilka lämpligen kan iordningställas för förrådsändamål. Kostnaderna för denna del av förvärvet bör emellertid enligt departementschefens mening bestridas från det å fastighetsfonden under marinens delfond uppförda anslaget till anordnande av vissa förråd och garage, under vilket anslag medel för nästa budgetår beräknats för bland annat en förrådsanläggning för Stockholms kustartilleriförsvär.

Oförutsedda utgifter. Av skäl som anförts vid behandlingen av motsvarande anslag under arméns delfond bör enligt departementschefen medel beräknas för oförutsedda utgifter. Dessa medel torde huvudsakligen komma att användas för smärre kompletteringar av marinens fastighetsbestånd. Fortifikationsförvaltningen har sålunda vid beräkningen av denna post anmält att behov av medel kommer att föreligga för att inlösa viss tomtmark vid örlogsvärvet i Karlskrona och för förvärv av ett invid marina anläggningar beläget mindre markområde för att förhindra att området

exploateras för sommarstugebebyggelse. Departementschefen föreslår att för oförutsedda utgifter beräknas ett belopp av 150 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för här avsedda markförvärv skulle enligt departementschefens beräkningar alltså uppgå till (100 000 + 150 000 =) 250 000 kronor.

Utskottet tillstyrker den äskade medelsanvisningen för inköp av mark för en förrådsanläggning för Stockholms kustartilleriförsvar.

Utskottet anser sig vidare böra tillstyrka, att medel till oförutsedda utgifter för markförvärv för marinen anvisas i enlighet med departementschefens förslag.

Ej heller vad departementschefen i övrigt anfört under förevarande punkt har givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för marinen* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

Flygvapnets delfond

3:o) **Vissa markförvärv för flygvapnet.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 23) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1955/56 beräkna ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkt 3, s. 20 och 21) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

För innevarande budgetår har under förevarande anslag upptagits ett belopp av 1 500 000 kronor.

För att möjliggöra en snabbare takt i utbyggnaden av flygfälten har i årets statsverksproposition föreslagits en höjning av anslaget till flygfältsarbeten från 25 till för nästa budgetår 30 miljoner kronor. I konsekvens härmed bör enligt departementschefen ökade medel ställas till förfogande för att genomföra de markförvärv som erfordras för flygfältsarbetena. Dessa markförvärv kan komma att bli särskilt omfattande bland annat därför att ett flertal banor i huvudsak måste läggas utanför de befintliga fälten.

Under förevarande anslag synes departementschefen vidare medel böra beräknas för markförvärv för bomb- och skjutplatser och för inlösen av fastigheter inom det s. k. Eklundshovsområdet vid Södertörns flygflottilj. Slutligen torde för att kunna genomföra smärre kompletteringar av flygvapnets fastighetsbestånd och för att bestrida kostnader för tvångsinlösen

av mark enligt byggnadslagen medel beräknas för oförutsedda utgifter i likhet med vad som skett under arméns och marinens delfonder.

Enligt departementschefens uppskattning av medelsbehovet torde ett belopp av 3 500 000 kronor förslå för att under nästa budgetår genomföra de nödvändigaste markförvärven för här angivna ändamål. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur dessa medel skall utnyttjas.

Utskottet tillstyrker den av departementschefen förordade medelsanvisningen för markförvärv för flygvapnet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur ifrågavarande medel skola utnyttjas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv för flygvapnet* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Försvarets fabriksfond

4:o) **Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter. Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkterna 39 och 40) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter och till Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter för budgetåret 1955/56 beräkna investeringsanslag av 2 700 000 kronor respektive 1 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 109 (punkterna 4 och 5, s. 22—26) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa investeringsanslag av 2 700 000 kronor respektive 1 000 000 kronor.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *Nyberg* väckt motion (II: 537) hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 109 måtte uttala att, därest möjligheter därtill skulle uppstå, f. d. skofabriksarbetare, som erhållit arbete vid örlogsvarvet i Karlskrona, beredes anställning vid den nya centrala tvätt- och reparationsanstalten i Karlskrona.

Beträffande motiveringen hänvisas till motionen.

Gullberna sinnessjukhus, som är under uppförande i Karlskrona, beräknas åtminstone delvis kunna tagas i bruk vid årsskiftet 1957—1958. För att bl. a. tillgodose sjukhusets behov av tvätt har statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande i betänkande den 14 juni 1954 angående samordning av den statliga tvättverksamheten m. m. föreslagit att en ny central tvätt-

anläggning uppföres i Karlskrona. Enligt förslaget är den nya anläggningen avsedd, förutom för nämnda sjukhus, för statliga institutioner (främst försvarets) och institutioner tillhörande landsting m. fl. inom Blekinge och Kronobergs län samt södra delen av Kalmar län. Försvarets fabriksstyrelses nuvarande tvättanstalt i Karlskrona, vilken är inrymd i provisoriska lokaler som icke lämpar sig för utbyggnad, föreslås bli nedlagd då den nya anläggningen kan tagas i bruk.

Fabriksstyrelsen har på anmodan av Kungl. Maj:t inkommit med förslag till uppförande av den nya anläggningen. Förslaget innebär i huvudsak att i Karlskrona uppföres en ny tvätt- och reparationsanstalt för en kostnad, inberäknat maskiner och annan utrustning, av 4 310 000 kronor. Anläggningen har dimensionerats för att utnyttjas i första hand av de statliga sjukhusen Gullberna i Karlskrona och S:t Sigfrids i Växjö, de militära förband som för närvarande är hänvisade till den nuvarande tvätt- och reparationsanstalten i Karlskrona samt Kronobergs regemente. Härjämte har preliminära överenskommelser träffats med förvaltningsutskotten i Kronobergs läns landsting och Kalmar läns södra landsting om utnyttjande för landstingens räkning av den nya tvättanstalten. Blekinge läns landsting önskar däremot icke anlita anstalten.

I fråga om val av plats för anläggningen har fabriksstyrelsen i likhet med kommittén funnit övervägande skäl tala för att anstalten förläggas till Karlskrona. Styrelsen har med drätselkammaren i Karlskrona stad träffat ett preliminärt avtal om upplåtelse av erforderlig mark och angående vatten- och elförsörjning. Det markområde, omkring 19 800 kvadratmeter, som erfordras, har staden erbjudit sig att utan ersättning överlåta på kronan. Departementschefen anser även att Karlskrona är den ur de flesta synpunkter lämpligaste platsen. Den preliminära överenskommelse som fabriksstyrelsen träffat med Karlskrona stad om upplåtelse av mark m. m. synes departementschefen därför kunna godkännas av Kungl. Maj:t.

Anläggningen synes departementschefen få utföras i huvudsak i enlighet med fabriksstyrelsens förslag. Lokaler bör sålunda enligt departementschefens mening på sätt föreslagits inrymmas för skoreparationer. Detta synes nämligen vara den mest ekonomiska lösningen även om en framtida omläggning av skoreparationsverksamheten skulle medföra att verkstaden nedlägges eller flyttas.

Gentemot kostnadsberäkningarna synes departementschefen ej heller vara något att invända. Kommittéförslaget upptager visserligen en något lägre kostnad, cirka 3,7 miljoner kronor, men detta torde åtminstone delvis sammanhånga med att kommittén räknat med en anstalt med något mindre kapacitet än vad fabriksstyrelsen föreslagit. Departementschefen förutsätter emellertid att fabriksstyrelsen beaktar alla möjligheter att nedbringa kostnaderna.

Departementschefen föreslår sålunda att en ny tvätt- och reparations-

anstalt driven i fabriksstyrelsens regi får uppföras i Karlskrona. Styrelsens nuvarande tvättanstalt i Karlskrona liksom de till Kronobergs regemente och S:t Sigfrids sjukhus anknutna mindre anläggningarna bör nedläggas då den nya anläggningen kan tagas i bruk. Några nämnvärda personalproblem torde icke behöva uppstå i samband därmed. Fabriksstyrelsen räknar med att den genom centraliseringen friställda personalen i de flesta fall skall kunna beredas anställning i den nya tvättanstalten.

Medelsbehovet synes departementschefen i första hand böra täckas genom att taga i anspråk odisponerade behållningar under anslagen Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter och Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter, vilka anslag anvisats under fabriksfonden för respektive budgetåren 1951/52 och 1950/51. De odisponerade medel som kan utnyttjas utgör under det förstnämnda anslaget 446 200 kronor och under det sistnämnda 160 100 kronor eller sålunda sammanlagt 606 300 kronor. Härjämte föreslås för nästa budgetår skola anvisas ett belopp av 3 700 000 kronor, varav 2 700 000 kronor för byggnadsarbeten under anslagsbenämningen Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter och 1 000 000 kronor för maskinanskaffningar m. m. under anslagsbenämningen Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter.

Utskottet. Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande har i betänkande den 14 juni 1954 angående samordning av den statliga tvättverksamheten m. m. framhållit, att en centralisering av den statliga tvätt- och reparationsverksamheten skulle medföra betydande besparingar. Det av Kungl Maj:t nu framlagda förslaget om uppförande av en ny central tvättanläggning utgör ett led i denna centralisering. Anläggningen är avsedd att utnyttjas i första hand av de statliga sjukhusen Gullberna i Karlskrona och S:t Sigfrid i Växjö, de militära förband, som för närvarande äro hänvisade till den nuvarande tvätt- och reparationsanstalten i Karlskrona, samt Kronobergs regemente. Försvarets fabriksstyrelsens nuvarande tvättanstalt i Karlskrona samt de till Kronobergs regemente och S:t Sigfrids sjukhus anknutna mindre anläggningarna förutsätts skola nedläggas, då den nya anläggningen kan tagas i bruk.

Utskottet anser sig böra tillstyrka, att en ny tvätt- och reparationsanstalt, driven i fabriksstyrelsens regi, uppföres i Karlskrona.

Kostnaderna för uppförande av anstalten samt för anskaffning av maskiner och annan utrustning ha beräknats till sammanlagt i runt tal (3 150 000 + 1 160 000 =) 4 310 000 kronor. Dessa beräkningar synas utskottet kunna godtagas. Utskottet förutsätter emellertid i likhet med departementschefen, att fabriksstyrelsen beaktar alla möjligheter att nedbringa ifrågavarande kostnader.

Medelsbehovet har förutsatts skola i första hand tillgodoses genom inspråktagande av vissa reservationsbehållningar. Häremot har utskottet icke något att erinra. Utskottet tillstyrker vidare, att i enlighet med departementschefens förslag för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas 2 700 000 kronor för byggnadsarbeten för den nya tvättanstalten och 1 000 000 kronor för maskinanskaffningar m. m. för densamma.

Vad departementschefen i övrigt anfört under förevarande punkter har icke givit utskottet anledning till erinran.

I den föreliggande motionen har uttalats önskvärdheten av att skoarbete, som förut varit anställda vid försvarets skofabrik i Karlskrona och efter dennas nedläggande erhållit arbete vid örlogsvarvet i staden, beredes anställning vid den föreslagna nya tvätt- och reparationsanstaltens sko-reparationsavdelning. Utskottet utgår från att, därest så skulle befinnas lämpligt och ändamålsenligt, hinder icke bör möta mot en sådan anordning. Då det närmast torde få ankomma på vederbörlig myndighet att härutinnan besluta, torde motionen icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må

a) till *Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor;

b) till *Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

II. att motionen II: 537 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 maj 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 130.

Reservation

vid *punkten 1* (Vissa markförvärv för armén) av herr *Ståhl*.